

Stor-Elvdal kommune

Sektor for samfunnsutvikling

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Vår ref: 2019/106-4009/2019

Deres ref:

Arkiv: S05

Saksbehandler: Stian Engen Giæver

Direkte telefon:

Dato: 30.04.2019

Høringsuttalelse fra Stor-Elvdal kommune i forbindelse med revisjon av vilkår for regulering av Savalen, Fundinmagasinet mv. og for delvis overføring av Glomma til Rendalen, Hedmark.

Herunder følger Stor-Elvdal kommune sin høringsuttalelse i forbindelse med revisjon av vilkår for regulering av Savalen, Fundinmagasinet mv. og for delvis overføring av Glomma til Rendalen, Hedmark. Uttalelsen er utformet som en liste med prioriterte krav, hvor hvert enkelt krav redegjøres for og begrunnes med bakgrunn i de forhold som anses å være relevante.

Minstevannslipp

Strekningen Høyegga-Atna er den klart mest påvirkede strekningen som følger av reguleringen i Høyegga. Stor-Elvdal kommune viser til høringsdokumentet hvor regulanten selv medgir at fiskeproduksjonen på strekningen utvilsomt er negativt påvirket. Det må iverksettes særskilte tiltak for å blant annet sikre fiskeproduksjonen på strekningen. Stor-Elvdal kommune mener at dette best kan sikres ved at regulanten stilles følgende krav:

1. Det skal til enhver tid slippes minimum 13 m³/s forbi dammen på Høyegga.

Strekningen Høyegga-Atna får i liten grad tilført vann fra sideelver. Et økt minstevannslipp i henhold til ovennevnte krav vil derfor ha en betydelig positiv effekt på andelen vanddekket areal på strekningen. Dette vil blant annet gi fisken forbedrede vandringsforhold, samt tilgang på større arealer. Dette vil i sin tur gi arter som f.eks. ørret og harr bedre vilkår for reproduksjon og rekruttering. Den økte vannstanden som følge av et økt minstevannslipp vil bidra til at de synlige effektene av reguleringen reduseres. Dette vil være positivt i en landskapsestetisk forstand. Forbedrede vilkår for bunndyr og fisk vil gi økt produksjon, mens en mer estetisk framtoning vil kunne føre til økt trivsel for både fiskere og andre brukere av elva. I sum vil dette legge til rette for mer liv i og rundt elva, samt et potensiale for en økt næringsmessig utnyttelse av den ressursen elva representerer.

Regulanten mener at kravet om økt minstevannslipp må avvises uavhengig av tid på året, og størrelse på økning som kravet er ment å gjelde for. Kommunen vil i det følgende imøtegå dette.

Miljømålet for minstevannstrekningen i Glomma mellom Høyegga og Rena er å «sikre tilstrekkelige vandringsforhold for fisk». Regulanten anser at miljømålet er oppfylt som følger av at fisketrappa på Høyegga har blitt bygd om, og at det har blitt utarbeidet en driftsinstruks for fisketrapp og lukemanøvrering. Stor-Elvdal kommune vil for det første påpeke at miljømålet for strekningen er for snevert, og at det således kun kan tillegges begrenset vekt. Det reelle miljømålet for strekningen burde etter kommunens syn også omfatte sikring av tilstrekkelige gyte- og oppvekstmiljøer, da dette er av avgjørende betydning for fiskeproduksjonen. Vannføringen på strekningen er betydelig berørt av reguleringen gjennom hele året, og de negative effektene av reguleringen øker nordover på strekningen hvor det er færre sideelver av betydning. Dette bidrar både til utilstrekkelige vandringsforhold for fisk og en redusert fiskeproduksjon. Den negativt påvirkede fiskeproduksjonen på strekningen er et tydelig bevis på at gyte- og oppvekstmiljøene samt vandringsforholdene for fisken ikke er tilstrekkelige pr. i dag. Således vil de tiltakene regulanten allerede har iverksatt på Høyegga i seg selv ikke være tilstrekkelige for å sikre tilfredsstillende vandringsforhold og fiskeproduksjon på hele den 121 kilometer lange berørte elvestrekningen Høyegga-Rena.

Regulanten vurderer minstevannføringsbestemmelsen for sommerperioden på strekningen i Glomma nedstrøms Høyegga for avklart i overskuelig framtid. Dette med bakgrunn i at bestemmelsen ble endret i forbindelse med konsesjonsbehandlingen i 2015. Regulanten støtter seg på en uttalelse fra NVE til 2. gangs høring av Regional plan for vannforvaltning for vannregion Glomma, hvor det blant annet uttales at: «En må legge til grunn at behovet for minstevannføring om sommeren med dette er vurdert for en periode framover.». Stor-Elvdal kommune kan ikke se at NVE sin uttalelse skal kunne benyttes som et argument for en kategorisk avvisning av krav om endring av minstevannføring på sommeren. Videre påpekes det at dagens krav om et minstevannslipp på minimum 10 m³/s forbi dammen gjennom vinteren gir en minstevannføring nært opp mot 95-persentilen for uregulert avløp (Q₉₅). Stor-Elvdal kommune har i forbindelse med sitt krav til minstevannslipp basert seg på ekstremverdianalysene som er gjort ved utarbeidelsen av revisjonsdokumentet, som ga en Q₉₅-vinter på 13 m³/s. Kommunen anser derfor ikke dagens krav om et minstevannslipp på minimum 10 m³/s forbi dammen gjennom vinteren til å være tilstrekkelig. Kommunen kan ikke se noen vesentlige argumenter for at kravet til minstevannslipp forbi dammen på Høyegga skal være differensiert mellom sommer og vinter, noe det heller ikke er i dag. Stor-Elvdal kommune mener derfor at kravet om et minstevannslipp på 13 m³/s forbi dammen på Høyegga må gjelde til enhver tid. Kommunen mener videre at bestemmelsene om minstevannføring, uavhengig av årstid, bør tas opp til reell vurdering i forbindelse med revisjonen. Dette med bakgrunn i de tidligere nevnte positive effektene et økt minstevannslipp vil gi.

Regulanten anser tapet av regulerbar kraft ved økt minstevannslipp, uavhengig av størrelse, som vesentlig og økonomisk tyngende. Et økt minstevannslipp til 13 m³/s fra Høyegga om vinteren gir et samlet produksjonstap på 24,3 GWh/år for Rendalen og Løpet. Etter oppgraderingen av anlegget i Rendalen i 2013, samt økt overføring i 2014, ligger middelproduksjonen i kraftverket på ca. 750 GWh/år. Løpet har en observert årlig kraftproduksjon på 141 GWh/år. I sum gir dette en årlig kraftproduksjon på 891 GWh/år ved Rendalen og Løpet, hvorav det estimerte produksjonstapet på 24,3 GWh/år utgjør ca. 2,72 %. Stor-Elvdal kommune kan ikke se at dette produksjonstapet er av vesentlig

karakter når det veies opp mot de betydelige miljø- og næringsmessige gevinstene et økt minstevannslipp vil gi lokalt. Derimot fremstår det som klart at endringen i minstevannslipp fra 2015 ikke er tilstrekkelig, og at minstevannslippet over Høyegga må økes til 13 m³/s uavhengig av årstid. Kommunen ønsker å påpeke at konsesjonsendringen fra 2015 ga en vesentlig økt kraftproduksjon med påfølgende økt lønnsomhet for regulanten. Kommunen mener derfor at forutsetningene for en økning i minstevannslippet over Høyegga til 13 m³/s var til stede allerede da. Videre er kommunen av den oppfatningen av at selv om dette ikke ble gjort i 2015, er dette i seg selv ikke et argument for at det ikke bør gjøres nå.

Fiskebiologiske undersøkelser

Strekningen Høyegga-Rena

Strekningen Høyegga-Atna er som tidligere nevnt den klart mest påvirkede strekningen som følger av reguleringen i Høyegga. I høringsdokumentet innrømmer også regulanten dette og medgir at fiskeproduksjonen utvilsomt er negativt påvirket. Regulanten henviser til en undersøkelse med utført av NINA (Norsk Institutt for Naturforskning) i 2015, der el-fiske med båt ble utført på enkelte stasjoner på den berørte strekningen. Under dette el-fisket ble det gjort funn av årsyngel av ørret og harr, noe som indikerer at ørret og harr gyter i hovedelva. I det samme notatet fra NINA blir det imidlertid påpekt at tettheten av ørret- og harrsyngel er svært lave, og det antydes også at harrsyngelen kan ha driftet ned fra området oppstrøms Høyegga.

Overraskende nok finnes det svært lite dokumentasjon/undersøkelser av fiskesamfunnet på denne strekningen. Dette er overraskende så lenge det er stor enighet om at strekningen Høyegga-Atna er den mest berørte delen av hele minstevannstrekningen Høyegga-Rena.

Stor-Elvdal kommune vil med bakgrunn i dette stille følgende krav:

2. – **Regulanten foretar en uttømmende undersøkelse med hensyn på å beskrive fiskesamfunnet på strekningen Høyegga – Atna.**
– **Regulanten foretar en kartlegging av habitatet på strekningen med hensyn på gytesubstrat, skjul og oppvekstområder, samt en beskrivelse av vanddekt areal på ulike vannføringer. Stor-Elvdal kommune forutsetter at regulanten iverksetter relevante tiltak for å øke fiskebestanden basert på resultatene fra undersøkelsene.**

Begroing og sedimentering

Glomma er utsatt for lengre perioder med lite vannføring og lav vannstand. Dette fører til mindre stress og slitasje på vannvegetasjonen i vassdraget, i tillegg til å redusere vassdragets evne til å transportere og omfordele materiale. Redusert vannføring kan således føre til økt begroing og sedimentering, noe som blant annet vil kunne ha negative effekter på elvebunnens egnethet som gytesubstrat mv. Et mye benyttet tiltak for å motvirke disse effektene i regulerte vassdrag er slipp av kunstige «spyleflommer» fra dammen oppstrøms.

Stor-Elvdal kommune vil med bakgrunn i dette stille følgende krav:

3. **Regulanten gjennomfører et prosjekt med hensyn på å undersøke om slipp av kunstige «spyleflommer» fra Høyegga på vår og høst kan bidra til å redusere begroing og sedimentering i Glomma i Stor-Elvdal.**

Varslingstjeneste

I forbindelse med blant annet flomfare, flom eller isgang kan det oppstå situasjoner hvor det må slippes økte vannmengder fra dammen på Høyegga. En slik økning i vannmengder vil ha en påvirkning på vannstand, vannføring osv. nedstrøms. Kommunen ser et behov for at det legges til rette for effektiv varsling om slike hendelser.

Stor-Elvdal kommune vil med bakgrunn i dette stille følgende krav:

- 4. Regulanten oppretter en SMS-varslingstjeneste med abonnementsfunksjon, for varsling av situasjoner hvor det slippes økte vannmengder over dammen på Høyegga.**

Øvrige kommentarer

Jordbrukshensyn

Jordbruket i Stor-Elvdal er i stor grad konsentrert på elvesletta langs Glomma og på øyer i Koppangøyene. Vannstanden, særlig om sommeren, har sterk påvirkning vannhusholdningen i matjorda. Ved lav vannstand vil kapillærevnen i jordstrukturene bli brutt, og det vil være nødvendig å benytte kunstig vanning for å oppnå de avlingene man burde kunne forvente. Det er imidlertid også mye areal i øyområdet Koppangøyene som er vanskelig tilgjengelig ved høye vannstander. For jordbruket er derfor en jevn og forutsigbar vannstand, så langt det lar seg gjøre, å foretrekke. Vi vil gjerne få bemerke at senkning av vannstand etter små regnflommer i sommerhalvåret må skje så raskt det kan la seg gjøre innenfor de rammene som er satt, da avlinger ofte kan bli utilgjengelige for høsting.

Sidevassdrag

Regulanten påpeker i høringsdokumentet at ørreten i Glomma sør for Atna i all hovedsak benytter sideelvene som gyte- og oppvekstområde. Hvorvidt dette var tilfellet også før reguleringen vites ikke. Uansett er sidevassdragene i dag av avgjørende betydning for rekruttering av ørret til Glomma. Stor-Elvdal kommune registrerer at GLB på eget initiativ har igangsatt kartlegging/undersøkelser av sidevassdrag på den berørte minstevannstrekningen. Dette er Stor-Elvdal kommune fornøyd med, og kommunen forutsetter at arbeidet fortsetter.

Fisketrapp i Høyegga

Etter ombygging av fisketrappa i Høyegga, og installering av fisketeller med videoovervåking i stedet for en manuell felle, viser oppgangen av fisk en markert økning både i antall fisk som vandrer opp og i antall arter som er i stand til å ta seg gjennom trappa. Stor-Elvdal kommune er tilfreds med dette arbeidet. For at vandringer forbi en hindring som reguleringsdammen i Høyegga utgjør skal være tilfredsstillende må en ta hensyn ikke bare til oppvandring, men også til nedvandrende fisk. Undersøkelser fra Hunderfossen i Gudbrandsdalslågen (Kraabøl, M. et al., 2015) viser tydelig at det finnes kritiske verdier med hensyn på vannføring for å tilrettelegge også for nedvandring av fisk. Stor-Elvdal kommune ber om at det iverksettes undersøkelser for å avdekke dette i Høyegga og at artsspesifikke tiltak gjennomføres.

Litteratur

Kraabøl, M., Dervo, B.K., & Museth, J. Nedvandningsveier og effekter av vannslipp på vinterstøing og smolt av Hunderørret forbi Hunderfossen kraftverk i Gudbrandsdalslågen. Telemetristudier høsten 2014 og våren 2015. – NINA Rapport 1187

Med hilsen

Stian Engen Giæver

Rådgiver utmark

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes derfor uten signatur.